

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2006 r. w sprawie udzielania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom, Dz. U. z 2006 r., Nr 201, poz. 1480 z późn. zm.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych warunków, zakresu i sposobu udzielania oraz cofania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom, Dz. U. z 1998 r., Nr 165, poz.1196.

Orzeczenia

1. Uchwała SN z dnia 21 grudnia 1999 r., sygn. I KZP 44/99, OSNKW 2000, nr 1–2, poz. 2.
2. Wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 maja 2017 r., sygn. II AKa 276/16, lex nr 2375018.
3. Wyrok Sadu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 września 2017 r., sygn. II AKa 235/17, lex nr 2402340.
4. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14 listopada 2009 r., sygn. II AKa 117/90
5. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 27 listopada 2018 r., sygn. II AKa 124/18, lex nr 2685602.
6. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 13 kwietnia 2017 r., sygn. II AKa 609/17, lex nr 2682653.

Crown witness through the eyes of FBI officers. Selected issues

Abstract

This article aims to present the perception of the institution of a personal source of evidence such as a crown witness through the eyes of officers of the Federal Bureau of Investigation who have had contact with this very controversial institution for many years. The publication will present an anonymous survey which was conducted with FBI officers, and which aimed to answer the fundamental question, namely, whether the institution of a crown witness in the United States brings the expected benefits to the administration of justice. In addition, the survey attempted to obtain answers regarding the reasons why crown witnesses cooperate within the United States and the correctness of the use of this institution. The answers obtained were compared with identical surveys conducted in Poland by the author of this publication in 2019-2020. It should be noted that the surveys conducted are the first of their kind which were conducted by a Polish researcher with the

participation of FBI officers. In addition, the publication uses comparative material as a result of extensive research conducted by the author in 2013–2020, which is described in detail in the item: “The institution of a crown witness in material legal, criminal procedural and empirical terms”.

Key words

Crown witness, organized crime, criminal groups, Federal Bureau of Investigation.

Anna Dziergawka¹

Transformacja pozycji oskarżyciela publicznego

Streszczenie

W przedmiotowym opracowaniu przedstawiono rolę prokuratury w aspekcie historycznym, konstytucyjnym, ustrojowym i funkcjonalnym. Pozycja oskarżyciela publicznego w postępowaniu sądowym została w kolejnych zmianach prawa karnego procesowego znacznie wzmocniona. Przekazane w ręce prokuratora uprawnienia dotyczą w szczególności możliwości cofnięcia aktu oskarżenia, uzyskania wniosku o ściganie i jego cofnięcia, złożenia przez prokuratora sprzeciwu w zakresie wyłączenia jawności postępowania, sprzeciwu od postanowienia sądu o zastosowaniu tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania oraz sprzeciwu w zakresie możliwości wydania przez sąd listu żelaznego. Powyższe zmiany autorka poddaje negatywnej ocenie, podkreślając konstytucyjną prerogatywę sądu do wymierzania sprawiedliwości.

Słowa kluczowe

Prokurator, niezależny sąd, praworządność, postępowanie karne, wymiar sprawiedliwości.

1. Wstęp

Pozycja oskarżyciela publicznego uzależniona jest od fazy rozwoju historycznego oraz formy prawnoustrojowej państwa. Można zaryzykować stwierdzenie, że im bardziej totalitarny ustrój, tym większa staje się rola prokuratora². Oceniając pozycję prokuratora warto także podkreślić, że jest ona związana z etapem postępowania. W postępowaniu przygotowawczym pełni on funkcję gospodarza, zaś w postępowaniu sądowym staje się jego stroną. O ile jednak zasadna i konieczna wydaje się sądowa kontrola postępowania przygotowawczego, to nie sposób zaakceptować zmian prawnych, które

¹ Dr Anna Dziergawka, Sędzia Sądu Najwyższego, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie, ORCID: 0000 0002 5084 088X, e mail: aniadzierga@wp.pl.

² Zob. np. W. Kulesza, A. Rzepliński (red.), *Przestępstwa sędziów i prokuratorów w Polsce 1944–1956*, IPN 2000.

wzmacniają rolę prokuratora, także na etapie postępowania jurysdykcyjnego, kosztem uprawnień zastrzeżonych dla sądu.

W przedmiotowym opracowaniu odniesiono się do konstytucyjnego usytuowania prokuratury w strukturze organów państwa oraz jej funkcji procesowych, zwłaszcza w relacji do wymiaru sprawiedliwości. Autorka dokonała oceny kolejnych nowelizacji, dotyczących w szczególności możliwości cofnięcia aktu oskarżenia, uzyskania wniosku o ściganie i jego cofnięcia, złożenia przez prokuratora sprzeciwu w zakresie wyłączenia jawności postępowania, sprzeciwu od postanowienia sądu o zastosowaniu tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania oraz sprzeciwu w zakresie możliwości wydania przez sąd okręgowy listu żelaznego. Wprowadzone zmiany zostały przedstawione z uwzględnieniem wątpliwości w zakresie ich zgodności z konstytucyjną zasadą wymierzania sprawiedliwości przez sąd (art. 175 ust. 1 Konstytucji³) oraz zasadą odrębności i niezależności władzy sądowniczej od innych władz (art. 173 Konstytucji).

2. Historycznoustrojowe uwarunkowania miejsca prokuratora w systemie wymiaru sprawiedliwości

Konstytucyjne uregulowania dotyczące prokuratury pojawiły się do tej pory jedynie w Konstytucji PRL z 1952 r.⁴ Z analizy treści art. 54 ust. 1 Konstytucji z 1952 r. wynika, że Prokurator Generalny strzegł praworządności ludowej, czuwał nad ochroną własności społecznej oraz zabezpieczał poszanowanie praw obywateli. Przy czym, zgodnie z treścią art. 54 ust. 2 Konstytucji z 1952 r., Prokurator Generalny czuwał w szczególności nad ściganiami przestępstw godzących w ustrój, bezpieczeństwo i niezawisłość Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Ściganie przestępstw było zatem jednym ze sposobów realizacji podstawowych zadań nakładanych na prokuraturę przez ustawę zasadniczą⁵.

Przepis art. 55 ust. 1 i 3 Konstytucji z 1952 r. dodatkowo wskazywał, że Prokurator Generalny był powoływany i odwoływany przez Radę Państwa, jak również zdawał jej sprawę z działalności Prokuratury. Podstawową cechą prokuratury było więc sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem prawa przez wszystkich obywateli i przez cały aparat państwowy, z wyłącze-

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 16 lipca 1997 r., Nr 78, poz. 483), dalej: Konstytucja.

⁴ Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy z 22 lipca 1952 r. (Dz. U. z dnia 23 lipca 1952 r.), dalej: Konstytucja z 1952 r.

⁵ A. Dziergawka, Komentarz do art. 2, pkt IV, teza 1, (w:) P. Drembowski (red.), Prawo o prokuraturze. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Komentarz, Warszawa 2021, s. 15.

niem jedynie naczelných organów władzy⁶. Drugą charakterystyczną cechą była pełna niezależność prokuratury od wszystkich organów, instytucji, urzędów i innych podmiotów⁷. Prokurator Generalny był zatem niezależnym od Ministerstwa Sprawiedliwości organem państwa, niezwiązanym także z sądami. Uznać należy, że prokuratura nie była wówczas zaliczana ani do naczelných organów administracji państwowej, czyli do odpowiedników władzy wykonawczej w przypadku przyjęcia zasady trójpodziału władzy, ani do wymiaru sprawiedliwości⁸.

Dopiero zmiany ustrojowe wprowadzone na mocy ustawy z 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁹ skutkowały istotną modyfikacją w zakresie regulacji dotyczącej prokuratury. Zmieniony wówczas przepis art. 64 ust. 1 Konstytucji stanowił, że: „Prokuratura strzeże praworządności oraz czuwa nad ściganiem przestępstw”. W art. 64 ust. 2 wskazanej wyżej Konstytucji stwierdzono, że „Prokuratura podlega Ministrowi Sprawiedliwości, który sprawuje funkcje Prokuratora Generalnego”. Zarówno cytowana wyżej ustawa z 29 grudnia 1989 r., jak i tzw. „Mała Konstytucja” z 1992 r.¹⁰, wprowadzały istotne modyfikacje, jeżeli chodzi o miejsce prokuratury w systemie organów państwa. Niewątpliwie doszło do powiązania prokuratury z władzą wykonawczą, przy jednoczesnym pozostawieniu szczególnych kompetencji prokuratury w zakresie strzeżenia praworządności oraz czuwania nad ściganiem przestępstw. Warto jednakże zauważyć częściowo zasadną krytykę powyższego rozwiązania, które wskazuje, że prokuratura znajduje się w strukturze władzy wykonawczej, mając jednocześnie za zadanie kontrolowanie tej władzy¹¹.

Konstytucja z 1997 r. nie zawiera postanowień odnoszących się wprost do ustrojowej pozycji prokuratury, wymieniając jedynie Prokuratora Generalnego jako podmiot, któremu przysługują określone kompetencje procesowe. Taki zapis zawiera art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji, wskazujący Prokuratora Generalnego jako podmiot uprawniony do występowania z wnioskiem

⁶ Zob. L. Mazowiecka, *Prokuratura w Polsce*, Rozdział 4. *Prokuratura w latach 1950–1956*. 4.1. Leninowski model prokuratury, LEX/el. 2015.

⁷ Zob. J. Smoleński, *Rodowód leninowskiej koncepcji prokuratury i jej ustawowa realizacja*, *Problemy Praworządności* 1970, nr 7–8, s. 22.

⁸ Zob. P. Kardas, *Rola i miejsce Prokuratury w systemie organów demokratycznego państwa prawnego*, *Prokuratura i Prawo* 2012, nr 9, s. 30; A. Dziegawka, *Komentarz do art. 2, pkt IV, teza 2, (w:) Prawo o prokuraturze...*, s. 15.

⁹ Dz. U. z 1989 r., Nr 75, poz. 444.

¹⁰ Ustawa Konstytucyjna z 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1992 r., Nr 84, poz. 426).

¹¹ Szerzej: J. Skorpka, *Refleksje o przyszłej prokuraturze*, (w:) J. Giezek (red.), *Adwokatura wobec najnowszych zmian prawa sądowego*, Warszawa 2008, s. 178, także A. Dziegawka, *Komentarz do art. 2, pkt IV, teza 3, (w:) Prawo o prokuraturze...*, s. 16.

w sprawach określonych w art. 188 Konstytucji do Trybunału Konstytucyjnego, co nie przesądza o jego usytuowaniu wobec innych organów państwa¹².

Odnosząc się do zadań powierzanych prokuraturze należy podkreślić, że podstawowym przedmiotem działalności prokuratury są kwestie związane ze ściganiem i publicznym oskarżaniem. Na dominację tej funkcji jednoznacznie wskazują regulacje dotyczące prokuratury, obowiązujące w okresie dwudziestolecia międzywojennego. W tym czasie prokuratura funkcjonowała jako specyficzny organ wymiaru sprawiedliwości, strukturalnie i organizacyjnie powiązany z sądownictwem. Podstawą działania prokuratury było prawo o ustroju sądów powszechnych¹³, nie istniała bowiem odrębna ustawowa regulacja dotycząca samej prokuratury. Bardziej szczegółowe postanowienia dotyczące funkcjonowania i ustroju prokuratury zawierały rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r.¹⁴ Ten stan rzeczy wynikał z przyjęcia w pierwszym okresie funkcjonowania odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej modelu prokuratury sądowej. Podstawowe zadania tej instytucji sprowadzały się do udziału w postępowaniach karnych, w ograniczonym zakresie w postępowaniach cywilnych, brak zaś było funkcji sprowadzającej się do swoistego „nadzoru ogólnego”, kontroli przestrzegania prawa, rozumianej jako szeroko zakrojona kontrola nad organami państwowymi lub samorządowymi czy też strzeżenia praworządności¹⁵. Zasadniczym zadaniem i funkcją prokuratury było publiczne oskarżanie w postępowaniu karnym oraz nadzór nad postępowaniem przygotowawczym.

Kolejne rozwiązania ustawowe, zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶, stanowiły w art. 1, że „w celu ugruntowania praworządności ludowej, ochrony mienia społecznego i ścigania przestępstw, tworzy się urząd Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej”. Art. 3 tej ustawy określał zadania i funkcje prokuratury, wskazując, że Generalny Prokurator Rzeczypospolitej: 1) sprawuje nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów prawa przez wszystkie organy, władze i urzędy na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym oraz przez jednostki gospodarki uspołecznionej, instytucje społeczne i poszczególnych obywateli; 2) czuwa nad zgodnością przepisów prawa aktów i innych czynności władz, urzędów, instytucji i jednostek gospodarki uspołecznionej; 3) otacza ochroną prawa obywateli; 4) czuwa nad prawidłowym i jednolitym stosowaniem prze-

¹² Zob. R. A. S t e f a ń s k i, *Metodyka pracy prokuratora w sprawach karnych*, Rozdział I Prokuratura w systemie organów państwowych. 1. Prokuratura jako organ państwowy, LEX/el. 2017.

¹³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1928 r., Nr 12, poz. 93).

¹⁴ Zob. Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (Dz. U. z 1932 r., Nr 110, poz. 910) oraz Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego (Dz. U. z 1932 r., Nr 110, poz. 912).

¹⁵ Zob. P. K a r d a s, *Rola...*, s. 22.

¹⁶ Dz. U. z 1950 r., Nr 38, poz. 346.

pisów prawa przez sądy w zakresie przewidzianych w przepisach postępowania sądowego; 5) wszczyna postępowania karne, sprawuje nadzór nad śledztwem i popiera oskarżenie przed sądami; 6) zarządza wykonywanie orzeczeń w sprawach karnych oraz sprawuje nadzór nad wykonywaniem tych orzeczeń w zakładach penitencjarnych; 7) podejmuje inne czynności niezbędne dla ochrony mienia społecznego oraz zapobiegania przestępczości. Brzmienie tych przepisów wskazuje, że funkcja związana ze ściganiem i oskarżaniem pojawiła się dopiero na piątym miejscu.

W późniejszym okresie kolejność zadań i funkcji prokuratury uległa istotnej zmianie, albowiem w ustawie z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹⁷ w art. 1 ust. 1 pkt 1 wskazano, że zadania w zakresie strzeżenia praworządności ludowej, a w szczególności ścigania przestępstw, czuwania nad ochroną własności społecznej i zapewnienia poszanowania praw obywateli, Prokurator Generalny i podlegli mu prokuratorzy wykonują przez „prowadzenie lub nadzorowanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz wnoszenie i popieranie oskarżenia przed sądami”, a w dalszej kolejności wskazywano na „wytaczanie powództw w sprawach karnych i cywilnych, a nadto udział w postępowaniu cywilnym, jeżeli tego wymaga ochrona praworządności, praw obywateli, interesu społecznego lub własności społecznej”. Określoną w powołanym przepisie kolejność zadań prokuratury zachowano w kolejnych ustawach o prokuraturze z okresu PRL, a także w ustawie o prokuraturze w wersjach obowiązujących po zmianach systemowych w 1989 r., do chwili obecnej.

Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹⁸ definiowała zadania, funkcję i rolę prokuratury w sposób zbliżony do tego, w jaki czyniła to ustawa z 1967 r., która z kolei powieliała rozwiązania przyjęte w 1950 r. Warto wskazać na zmiany dokonane ustawą z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw¹⁹, która zdefiniowała prokuraturę jako organ ochrony prawnej²⁰ i rozdzieliła funkcjonalne powiązanie urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego. Przy czym usytuowanie prokuratury pod względem rodzajowym jako organu ochrony prawa jest mocno dyskusyjne. Nawet przy uznaniu, że prokuratura jest „organem ochrony prawnej”, skoro ściganie przestępstw pozostaje jedną z form ochrony praw jednostkowych,

¹⁷ Dz. U. z 1967 r., Nr 13, poz. 55.

¹⁸ Dz. U. z 1985 r., Nr 31, poz. 138.

¹⁹ Dz. U. poz. 1375 ze zm.

²⁰ Szerzej na temat pojęcia „organy ochrony prawnej” zob. np. J. Bodio, G. Borkowski, T. Demendecki, *Ustrój organów ochrony prawnej w Polsce. Podstawowe instytucje*, M. Kruk (red.), Warszawa 2008.

to jest ona organem funkcjonującym na gruncie konstytucyjnym wewnątrz systemu władzy w państwie, a nie w sposób całkowicie samodzielny²¹.

W obowiązującej obecnie ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze²² dokonano istotnej zmiany zadań prokuratury. Po pierwsze odwrócono kolejność zadań prokuratury w art. 2 wskazanej ustawy, który stanowi, że „Prokuratura wykonuje zadania w zakresie ścigania przestępstw oraz stoi na straży praworządności”. Zastąpiono pojęcie „czuwania nad ściganiem przestępstw” na „wykonywanie zadań w zakresie ścigania przestępstw”, co może oznaczać, że prokuratura stała się obecnie jednym z licznych organów ścigania, jedynie z większymi uprawnieniami związanymi z nadzorem nad postępowaniem przygotowawczym prowadzonym przez inne organy (np. art. 326 k.p.k. i art. 151c § 1 i 2 k.k.s.)²³. Dodatkowo w ustawie o prokuraturze zrezygnowano z kontrowersyjnego zdefiniowania prokuratury jako organu ochrony prawnej. Nastąpił powrót do regulacji, na podstawie której urząd Prokuratora Generalnego sprawuje Minister Sprawiedliwości (art. 1 § 2 Pr. Prok.)

3. Rola prokuratury w demokratycznym państwie prawnym

Brak uregulowań konstytucyjnych dotyczących Prokuratury umożliwia dość dowolne kształtowanie jej zadań. Podnieść należy, że na poziomie ustrojowego i konstytucyjnego usytuowania Prokuratury mamy do czynienia z różnymi przeciwstawnymi stanowiskami²⁴. Z jednej strony postuluje się powiązanie prokuratury z organami władzy wykonawczej, w tym stworzenie możliwości oddziaływania na tę instytucję przez Radę Ministrów lub Ministra Sprawiedliwości, z drugiej sygnalizuje potrzebę zachowania niezależności tej instytucji od organów władzy wykonawczej²⁵. Dodatkowo prezentowany jest wariant lokujący prokuraturę jako instytucję podległą parlamentowi²⁶. Co do zasady można sytuować prokuraturę w sposób odpowiadający tzw. wariantowi klasycznemu, dla którego charakterystyczne jest podporządkowanie jej ministrowi sprawiedliwości i zaliczenie tej instytucji do organów władzy wykonawczej²⁷. Jako przeciwny pogląd prezentowany jest model prokuratury

²¹ Zob. D. Wysocki, Nowe usytuowanie prokuratury w systemie organów państwowych, *Państwo i Prawo* 2010, nr 5, s. 11.

²² Dz. U z 2024 r., poz. 390 tekst jedn. z dnia 2024 marca 15, dalej: Pr. Prok.

²³ A. Kiełtyka, W. Kotowski, A. Ważny, *Prawo o prokuraturze. Komentarz*, LEX/el. 2017.

²⁴ Szerzej: A. Dziergawka, *Komentarz do art. 2, pkt IV, teza 5, (w:) Prawo o prokuraturze...*, s. 16.

²⁵ Zob. m.in. J. Skorpka, *Refleksje...*, s. 178.

²⁶ Zob. P. Kardas, *Rola...*, s. 13.

²⁷ Szerzej: S. Waltoś, *Prokuratura – jej miejsce wśród organów władzy, struktura i funkcje*, *Państwo i Prawo* 2002, nr 4.

o względnej czy też ograniczonej niezależności, z samodzielną rolą Prokuratora Generalnego²⁸.

Trudno obecnie mówić o wypracowaniu jednolitego lub klarownego stanowiska. Jeśli przyjmiemy, że prokuratura nie jest instytucjonalnie powiązana z sądami i jest instytucją niezależną i odrębną, może to stanowić argument za zasadnością ulokowania ewentualnej regulacji konstytucyjnej w rozdziale IX „Organy kontroli państwowej i ochrony prawa”. Powyższe umożliwia realizację przez prokuraturę funkcji pozaprocesowych. Jeśli przyjmiemy, że prokuratura powinna być ulokowana przy sądach, jako organ wymiaru sprawiedliwości, podobnie jak w okresie międzywojennym, wówczas ewentualne regulacje dotyczące prokuratury winny zostać umieszczone w rozdziale VIII Konstytucji „Sądy i Trybunały”²⁹.

Oba wskazane wyżej ujęcia są nierozzerwalnie związane z rozstrzygnięciem o znaczeniu fundamentalnym dotyczącym pozycji i charakteru prokuratury w demokratycznym państwie prawnym. Przy czym specyfika prokuratury, która z trudem wpisuje się w wyrażoną w art. 10 Konstytucji zasadę podziału i równowagi władz, nie wyklucza możliwości i potrzeby poszukiwania rozwiązania prowadzącego do zamieszczenia w Konstytucji zapisów dotyczących tej instytucji³⁰. Podkreślić należy, że o ustrojowym statusie prokuratury i jej miejscu w ewentualnych regulacjach dotyczących tej instytucji w ustawie zasadniczej, w istotnym zakresie decydują kwestie relacji prokuratury z organami władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej oraz jej zadań i funkcji.

Oceniając zakres funkcjonowania prokuratury, można zatem wyodrębnić dwa alternatywne ujęcia. Pierwsze, nawiązujące do rozwiązań obowiązujących w okresie międzywojennym, za podstawowe uznaje funkcje związane ze współdziałaniem prokuratury z sądami sprawującymi wymiar sprawiedliwości. Prokuratura w tym ujęciu powinna realizować określone powinności procesowe w sferze postępowania karnego oraz innych postępowań sądowych³¹. Zgodnie z drugim podejściem, prokuratura obok wymienionych wyżej funkcji związanych z uczestniczeniem w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości dysponowałaby także kompetencjami o charakterze ogólnego nadzoru i kontroli przestrzegania prawa przez organy władzy publicznej czy też szeroko rozumianego strzeżenia praworządności³². Należy odnotować pogląd, w którym postuluje się stanowczy rozdział funkcji procesowych prokuratora od innych funkcji pozaprocesowych, w tym także zadań rzecznika praworządności, które w dobie demokracji i rozbudowanego samorządu

²⁸ Zob. P. Kardas, *Rola...*, s. 14.

²⁹ Szerzej: A. Dziergawka, *Komentarz do art. 2, pkt IV, teza 5, (w:) Prawo o prokuraturze...*, s. 16.

³⁰ Szerzej: P. Kardas, *Rola...*, s. 33–34.

³¹ A. Dziergawka, *Komentarz do art. 2, pkt I, teza 25, (w:) Prawo o prokuraturze...*, s. 10.

³² Szerzej: P. Kardas, *Rola...*, s. 34–35.

przypominać może relikty stalinizmu³³. Podnosi się, że obecny model prokuratury funkcjonuje w zasadzie od 1950 r. i jest oparty na nieakceptowalnych już założeniach aksjologicznych³⁴.

W doktrynie wskazuje się także, że do zakresu funkcjonowania prokuratury należy właściwie tylko jedno ogólne zadanie, a mianowicie strzeżenie praworządności³⁵. Praworządność rozumiana jako zobowiązanie organów władzy państwowej do przestrzegania prawa³⁶ i działania na podstawie przepisów prawa ma na celu zapewnienie obywatelom nienaruszalności ich praw przyznanych przez ustawy i ochronę przed arbitralnością władzy. Przy tak szerokim pojęciu strzeżenia praworządności, obejmuje ono wszystkie zadania prokuratury, a zatem także ujawnianie przestępstw i ściganie ich sprawców poprzez stosowanie odpowiednich norm i procedur karnych i zapewnienie w ten sposób poszanowania praw obywateli³⁷. Wszystkie czynności i funkcje, do jakich powołana jest prokuratura, stanowią formy realizacji tego zadania, albowiem wszystkie one zmierzają do utrwalenia i pogłębienia praworządności³⁸. Literalne wskazanie w art. 2 ustawy o prokuraturze, że „Prokuratura stoi na straży praworządności” wskazuje, że to właśnie ochrona praworządności jest fundamentem, na którym umocowano prokuratora w polskim porządku prawnym, obligując go do podejmowania działań zmierzających do przywrócenia stanu zgodnego z prawem³⁹.

Strzeżenie praworządności jest zadaniem, które wynika wprost z dyrektyw Konstytucji, w myśl których „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej” (art. 2), a „organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa” (art. 7). Uregulowania konstytucyjne oznaczają, że każda aktywność organu państwowego powinna być oparta na odpowiednich przepisach, państwo nie może działać bez prawnego upoważnienia, zaś wszystkie organy państwowe mają obowiązek przestrzegania prawa. W Konstytucji powołane są również organy, które czuwają nad jej przestrzeganiem przez inne podmioty. Są to w szczególności Najwyższa Izba Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Trybunał Stanu, Trybunał Konstytucyjny. Instytucje te nadzorują działa-

³³ Zob. C. Kulesza, Rola prokuratora w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego, *Prokuratura i Prawo* 2014, nr 4, s. 31.

³⁴ J. Skorupka, *Refleksje...*, s. 177–178.

³⁵ Szerzej: A. Dziergawka, Komentarz do art. 2, pkt I, teza 3, (w:) *Prawo o prokuraturze...*, s. 11.

³⁶ W. Gromski, (w:) *Mała Encyklopedia Prawa*, Warszawa 2005, s. 432.

³⁷ Zob. A. Kiełtyka, W. Kotowski, A. Ważny, *Prawo o prokuraturze. Komentarz do art. 2*, LEX/el. 2017; M. Mitera, M. Rojewski, E. Rojowska, *Ustawa o prokuraturze. Komentarz do art. 2*, Legalis 2011.

³⁸ Zob. A. Kiełtyka, W. Kotowski, A. Ważny, *Prawo o prokuraturze. Komentarz do art. 2*, LEX/el. 2017.

³⁹ Zob. P. Żuradzki, Zaskarżalność przez prokuratora miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – zagadnienia wybrane, *Prokuratura i Prawo* 2019, nr 6, s. 119.

nia organów państwa i ingerują w sytuacji naruszenia przepisów prawa. Praworządność uznaje się za podstawę każdej nowoczesnej demokracji konstytucyjnej. Gwarantuje ona, że wszystkie władze publiczne działają w granicach określonych przez prawo, zgodnie z wartościami demokracji i praw podstawowych oraz pod kontrolą niezależnych i bezstronnych sądów⁴⁰.

Wobec powyższego, uznać należy, że nie ma potrzeby nakładania na prokuraturę jako odrębnego zadania – strzeżenia praworządności, skoro wynika ono wprost z Konstytucji i dotyczy także innych organów państwa⁴¹. Trudno w tym kontekście wyjaśnić zasadność rozdzielania przez ustawodawcę zadań prokuratury na zadania w zakresie ścigania przestępstw oraz strzeżenia praworządności. Jak słusznie zauważyła L. Mazowiecka, można to odczytywać w ten sposób, że prokuratura co do istoty zajmuje się strzeżeniem praworządności, ale niekoniecznie musi przestrzegać tej zasady, gdy ściga przestępcę⁴². Tymczasem przestrzeganie praworządności musi być realizowane w każdym działaniu prokuratury, czyli także przy ściganiu przestępstw.

4. Zmiana pozycji prokuratora w postępowaniu karnym

Niezależnie od różnorodnych zadań powierzanych prokuraturze kwestie związane ze ściganiem i publicznym oskarżaniem stanowią podstawowy przedmiot jej działalności. Powyższe wprost wynika z treści art. 3 § 1 pkt 1 Pr. Prok., który stanowi, że prokuratorzy prowadzą lub nadzorują postępowanie przygotowawcze w sprawach karnych oraz sprawują funkcję oskarżyciela publicznego przed sądami. Samo pojęcie: „ściganie przestępstw” posiada w doktrynie szeroki zakres znaczeniowy⁴³. Obejmuje ono całokształt walki z przestępczością, tj. wykrywanie sprawcy i jego ujęcie oraz zebranie i utrwalenie dowodów (przygotowanie oskarżenia), działania zmierzające do ukarania sprawcy (popieranie oskarżenia), a także wykonywanie wobec niego orzeczonej kary (wykonanie kary)⁴⁴ albo pomija sferę wykonania kary⁴⁵.

⁴⁰ Zob. P. Bogdanowicz, Pojęcie i treść praworządności w prawie Unii Europejskiej, s. 1, (w:) A. Zawidzka-Łojek (red.), Wniosek Komisji Europejskiej w sprawie wszczęcia w stosunku do Polski procedury art. 7 TUE. Ramy prawno-polityczne, Warszawa 2018.

⁴¹ Szerzej: A. Dziergawka, Komentarz do art. 2, pkt III, teza 4, (w:) Prawo o prokuraturze..., s. 14.

⁴² Zob. L. Mazowiecka, Prokuratura w Polsce, Rozdział 8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej i prokuratura, LEX/el. 2015.

⁴³ Zob. R. A. Stefański, (w:) P. Hofmański i C. Kulesza (red.), System Prawa Karnego Procesowego. Tom VI. Strony i uczestnicy postępowania karnego, LEX/el. 2016, Rozdział 2 Oskarżyciel publiczny.

⁴⁴ Zob. Z. Gostyński, (w:) S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Tom I, Warszawa 2003, s. 405.

⁴⁵ Zob. M. Siewierski, J. Tylman, M. Olszewski, Postępowanie karne w zarysie, Warszawa 1971, s. 11.

Prokurator pełni zatem rolę organu prowadzącego, nadzorującego i kontrolującego postępowanie przygotowawcze oraz realizuje funkcję publicznego oskarżenia w toku postępowania sądowego⁴⁶.

Pozycja prokuratora w postępowaniu karnym bezpośrednio związana jest ze zmianą procedury karnej, co z kolei wiąże się z rolą postępowania przygotowawczego. Analizując kolejne nowelizacje kodeksu postępowania karnego, poczynając od k.p.k. z 1928 r.⁴⁷ poprzez kolejne ustawy procesowe z 1969 r.⁴⁸ i 1997 r.⁴⁹, można stwierdzić, że wpływ prokuratora na postępowanie przygotowawcze ulegał stopniowemu zwiększeniu, gdzie upodobnił się on do „*sui generis* sędziego śledczego, tylko bez uprawnień, które mu przysługiwały”⁵⁰. Jednocześnie można dostrzec powolny, lecz konsekwentny proces polegający na stopniowym ograniczaniu kompetencji władczych prokuratury w stadium postępowania przygotowawczego, związany z przekazywaniem do właściwości sądów kolejnych uprawnień związanych z władczą ingerencją w sferę praw i wolności jednostki⁵¹. Wskazać wypada chociażby na zmiany dokonane ustawą z 29 marca 2007 r.⁵², które dotyczyły ogólnego uprawnienia sądu do rozpoznawania zażaleń na postanowienia prokuratora.

Rola sądu w postępowaniu przygotowawczym przejawia się w trzech płaszczyznach⁵³:

- w bezpośrednim podejmowaniu decyzji procesowych, które są wynikiem uprzedniej kontroli postępowania przygotowawczego pod względem prawnym i merytorycznym,
- w sprawowaniu kontroli instancyjnej w odniesieniu do niektórych decyzji organów postępowania przygotowawczego, a więc badaniu tych decyzji od strony prawidłowości i wszechstronności wyników śledztwa i dochodzenia,
- w podejmowaniu określonych czynności procesowych (dowodowych) zastrzeżonych dla sądu – następcza kontrola w ramach stadium jurysdykcyjnego.

⁴⁶ A. Dziergawka, Komentarz do art. 2, pkt II, teza 1, (w:) Prawo o prokuraturze..., s. 11.

⁴⁷ Kodeks postępowania karnego z 19 marca 1928 r. (tekst jedn. Dz. U. z 1950 r., Nr 40, poz. 364).

⁴⁸ Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 96).

⁴⁹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 1987 ze zm.).

⁵⁰ Zob. Z. Rzepa, Prokuratura musi być sprawna i niezawodna, Prokurator 2000, nr 1, s. 58.

⁵¹ Zob. T. Grzegorzczak, Postępowanie przygotowawcze w nowym kodeksie postępowania karnego i sytuacja w nim podejrzanego. Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze, nr 1, Warszawa 1997, s. 14 i n.; S. Wyciszczak, Czynności sądu w nowym k.p.k., Prokuratura i Prawo 1997, nr 11, s. 48 i n.; K. Malinowska-Krutul, Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym, Prokuratura i Prawo 2008, nr 10, s. 64.

⁵² Ustawa o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z 29 marca 2007 r. (Dz. U. z 2007 r., Nr 64, poz. 432).

⁵³ Zob. J. Grajewski, Ingerencja sądu w postępowanie przygotowawcze w świetle przepisów nowego Kodeksu postępowania karnego (zarys problematyki), (w:) E. Skrętowicz (red.), Nowy kodeks postępowania karnego, Zagadnienia węzłowe, Kraków 1998, s. 212.

Zgodzić należy się z tezą, że sądowej ingerencji w postępowanie przygotowawcze z pewnością nie można traktować jako wyraz braku zaufania do organów prowadzących postępowanie przygotowawcze. Celem działań sądu jest mobilizacja organów prowadzących to postępowanie do rzetelnego działania i podejmowania trafnych decyzji. Nie ma wątpliwości, że kontrola dokonywana przez niezawisły sąd szczególnie uzasadniona jest tam, gdzie wkracza się w sferę swobód obywatelskich, takich jak wolność człowieka, tajemnica korespondencji, prawo własności⁵⁴. Sędzia wprowadzony do postępowania na wstępnym etapie procesu pełni rolę gwaranta praw jednostki⁵⁵. Pamiętać należy, że zapewnienie wszechstronnej kontroli sądu nad czynnościami dokonywanymi w postępowaniu przygotowawczym jest jedną z gwarancji prawidłowego wymiaru sprawiedliwości⁵⁶ i jest konieczna⁵⁷.

Ingerencja sądowa w toku postępowania przygotowawczego jest uzasadniona zwłaszcza w aspekcie nowelizacji k.p.k. z dnia 11 marca 2016 r.⁵⁸, która skutkuje co do zasady powrotem do rozwiązań obowiązujących przed dniem 1 lipca 2015 r. Aktualny stan prawny wiąże się ze wzrostem znaczenia i zakresu postępowania przygotowawczego, jak również roli prokuratora⁵⁹. Celem tego stadium postępowania jest m.in. „zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu”⁶⁰. Można przychylić się do stanowiska, że w aktualnym stanie prawnym etap postępowania przygotowawczego stał się istotną fazą postępowania karnego. Wprowadzono bowiem możliwość ograniczenia zakresu rozprawy głównej, chociażby poprzez zastosowanie możliwości przewidzianych w art. 350a k.p.k., związanych z możliwością odstąpienia przez sąd od bezpośredniego przesłuchania świadków. Uprawnienie do wydania orzeczenia na podstawie dowodów przeprowadzonych w toku postępowania przygotowawczego, z ograniczeniem zasady bez-

⁵⁴ Zob. K. Malinowska-Krutul, Czynności sądowe..., s. 75.

⁵⁵ Zob. C. Kulesza, Rola sądu w postępowaniu przygotowawczym w systemach prawnych niektórych państw zachodnich, Państwo i Prawo 1987, nr 4, s. 83; C. Kulesza, Sędzia śledczy w polskim modelu postępowania przygotowawczego (uwagi *de lege ferenda*), Państwo i Prawo 1988, nr 12, s. 93.

⁵⁶ Zob. S. Waltoś, Model postępowania przygotowawczego na tle porównawczym, Warszawa 1968, s. 329 i n.

⁵⁷ Zob. D. Stachurski, Jak zapewnić rzetelną kontrolę postępowania przygotowawczego?, Prokuratura i Prawo 2013, nr 4, s. 75; A. Dziergawka, Negatywne skutki znowelizowanego art. 325e k.p.k. w zakresie sądowej kontroli zaniechania ścigania karnego, Kwartalnik Sądowej Apelacji Gdańskiej 2014, nr 3, s. 7.

⁵⁸ Ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437). Ustawa w zasadniczej części weszła w życie 15 kwietnia 2016 r.

⁵⁹ A. Kiełtyka, Śledztwo i dochodzenie po noweli do Kodeksu postępowania karnego z 11 marca 2016 r., Ius et Administratio 2016, s. 138.

⁶⁰ Szerzej: R. A. Stefański (red.), System Prawa Karnego Procesowego, t. 10, Postępowanie przygotowawcze, Warszawa 2016.

pośredniości przed sądem, wymusza również konieczność stosowania przez sąd merytorycznej kontroli zakresu i przebiegu postępowania przygotowawczego, z zachowaniem gwarancji procesowych stron. Możliwość wykorzystania na rozprawie materiałów postępowania przygotowawczego wyznacza także rolę kontroli sądowej jako czynnika zwiększającego wiarygodność zebranych w tym postępowaniu materiałów dowodowych⁶¹.

Jednakże kolejne zmiany prawa karnego procesowego, wbrew istotnej roli czynnika sądowego, doprowadziły do niezasadnego wzmocnienia pozycji prokuratora. Omawiane regulacje dotyczą w szczególności uprawnień prokuratora w zakresie cofnięcia aktu oskarżenia, uzyskania wniosku o ściganie, decydowania o wyłączeniu jawności rozprawy, czy też możliwości złożenia sprzeciwu od postanowienia sądu o zastosowaniu tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania. Co istotne, powyższe rozwiązania obejmują etap postępowania jurysdykcyjnego i ograniczają uprawnienia decyzyjne w zakresie dyskrecjonalnej władzy sędziego. Tym samym budzą uzasadnione wątpliwości z punktu widzenia prawa do rzetelnego postępowania przed niezależnym, niezawisłym sądem, zgodnie z treścią art. 45 Konstytucji⁶².

W podjętych rozważaniach, z uwagi na złożoność problematyki, jedynie w zarysie zostaną przedstawione dokonane zmiany. W pierwszej kolejności należy wskazać na możliwość cofnięcia aktu oskarżenia, zgodnie z treścią art. 14 § 2 k.p.k. Instytucja ta, na mocy ustawy z dnia 27 września 2013 r.⁶³, uległa zasadniczej zmianie, gdzie w miejsce odstąpienia od oskarżenia, wprowadzono uprawnienie do cofnięcia aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego. W poprzednim stanie prawnym, odstąpienie od aktu oskarżenia nie wiązało sądu i nie stanowiło samoistnej podstawy umorzenia postępowania⁶⁴. Nowe uregulowanie tej instytucji umożliwia prokuratorowi skuteczne cofnięcie aktu oskarżenia, skutkujące umorzeniem postępowania. Decyzja o cofnięciu aktu oskarżenia w postępowaniu powszechnym, co do zasady, w obecnie obowiązującym kształcie została pozostawiona w rękach prokura-

⁶¹ Por. M. Kurowski, P. Sydor, „Śledcze” czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym w aspekcie praktycznym, *Przegląd Sądowy* 2011, nr 1, s. 107.

⁶² Zob. np. A. Lach, Czy reformować wnioskowy tryb ścigania przestępstw?, (w:) R. Olszewski (red.) i inni, *Artes serviunt vitae, sapientia imperat*. Proces karny sensu largo: rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzycyka z okazji 70 urodzin, Warszawa 2019, s. 335; D. Świecki, Komentarz do art. 360 k.p.k., (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020; G. Krysztofiuk, Komentarz do art. 257 k.p.k., (w:) D. Drajewicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis 2020; K. Gajowniczek-Pruszyńska, Komentarz do art. 257 k.p.k., (w:) K. Gajowniczek-Pruszyńska, P. Karlik, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do ustawy z dnia 19 lipca 2019 r.*, Legalis 2020.

⁶³ Dz. U. z 2013 r., poz. 1247, ustawa weszła w życie 1 lipca 2015 r.

⁶⁴ Zob. M. Kurowski, Komentarz do art. 14, teza 15, (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I, Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2020.

tora⁶⁵. Tym samym, sędzia przestał być gospodarzem procesu po wniesieniu aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego.

Kolejna zmiana dotyczy treści art. 360 § 2 k.p.k.⁶⁶, zgodnie z którą jeżeli prokurator sprzeciwi się wyłączeniu jawności, rozprawa odbywa się jawnie. W piśmiennictwie słusznie krytykuje się powyższe rozwiązanie, podnosząc, że narusza ono równość broni stron⁶⁷, a ponadto ogranicza w istotny sposób uprawnienia sądu jako gospodarza postępowania sądowego⁶⁸. Dodatkowo przepis ten pozostaje w sprzeczności ze standardami wyznaczonymi przez art. 6 ust. 1 EKPC⁶⁹, który stwierdza, że o powodach do wyłączenia jawności może decydować tylko sąd, gdyż tylko do jego oceny pozostaje, czy wyłączenie jawności rozprawy jest bezwzględnie konieczne⁷⁰.

Pozycja prokuratora została także wzmocniona na mocy nowelizacji z dnia 19 lipca 2019 r.⁷¹ Wprowadzone zmiany dotyczą między innymi uzyskania wniosku o ściganie przez oskarżyciela, jak również cofnięcia wniosku po rozpoczęciu przewodu sądowego, które jest skuteczne, jeżeli nie sprzeciwi się temu oskarżyciel publiczny obecny na rozprawie lub posiedzeniu⁷². Jest to kolejna władcza ingerencja prokuratora w toku postępowania sądowego.

Tą samą nowelizacją wprowadzono możliwość wniesienia przez prokuratora sprzeciwu od postanowienia sądu w przedmiocie zastosowania warunkowego tymczasowego aresztowania, tj. podjęcia przez sąd decyzji o zakończeniu stosowania tego środka z chwilą złożenia określonej kwoty tytułem poręczenia majątkowego. Przepis art. 257 § 3 k.p.k. stanowi, że jeżeli prokurator sprzeciwi się zmianie środka zapobiegawczego, to postanowienie sądu dotyczące zmiany tymczasowego aresztowania na poręczenie majątko-

⁶⁵ Zob. M. Kurowski, Rezygnacja z oskarżenia w toku postępowania sądowego w polskim procesie karnym, Warszawa 2019, s. 65 i n.

⁶⁶ Wprowadzona ustawą z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentyisty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, Dz. U. z 2016 r., poz. 1070, która weszła w życie w dniu 5.08.2016 r.

⁶⁷ Zob. H. Hermeliński, W Sądzie będzie rządził prokurator, Rzeczpospolita z 15 października 2016; T. Pluta, Prokurator – *dominus litis* postępowania jurysdykcyjnego?, (w:) A. Świątłowski (red.), Proces karny 2020. O modelu procesu karnego w państwie prawnym, Kraków 2018, s. 118 i n.

⁶⁸ Zob. D. Świecki, (w:) D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 360 k.p.k., teza 4, LEX/el. 2021.

⁶⁹ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284.

⁷⁰ Zob. A. Oziemek, Sprzeciw prokuratora w przedmiocie wyłączenia jawności – zagadnienia teoretyczne i praktyczne, Przegląd Sądowy 2020, nr 3, s. 89 i n.

⁷¹ Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z 19 lipca 2019 r., Dz. U. z 2019 r., poz. 1694, która weszła we wskazanym zakresie w życie w dniu 5 października 2019 r.

⁷² Zob. art. 12 § 1a i 3 k.p.k.; C. P. Kłak, Sprzeciw oskarżyciela publicznego wobec cofnięcia wniosku o ściganie, Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury 2020, nr 2, s. 24–25.

we, staje się wykonalne z dniem uprawomocnienia. Powyższa regulacja budzi poważne zastrzeżenia, albowiem w istocie oznacza dalsze stosowanie tymczasowego aresztowania, a więc kontynuację pozbawienia wolności, wbrew postanowieniu sądu, który posiada wyłączną prerogatywę do stosowania tymczasowego aresztowania⁷³. Dodatkowo przepis ten jest przejawem umocnienia pozycji prokuratora, który panuje w omawianym zakresie nad kształtem postępowania sądowego i *de facto* uzyskuje kompetencje do dysponowania najsurowszym środkiem zapobiegawczym. Podkreślić wypada, że tymczasowe aresztowanie może być stosowane wyłącznie przez sąd, co wynika wprost z treści art. 250 § 1 k.p.k.⁷⁴ i jest obecnie regułą przestrzeganą we wszystkich cywilizowanych procedurach karnych. Zgodnie zaś ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, jednym z najważniejszych środków ochrony wolności osobistej jednostki przed nieuzasadnionym jej pozbawieniem jest pełna kontrola przez sądy przesłanek pozbawienia wolności. Z konstytucyjnego punktu widzenia to sądy mają pełnić funkcję strażnika wolności osobistej⁷⁵.

W końcu trzeba wskazać na zmianę dotyczącą poszerzenia wpływu prokuratora na możliwość wydania listu żelaznego przez sąd okręgowy, co jednak dotyczy etapu postępowania przygotowawczego. Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2021 r., która weszła w życie 22 czerwca 2021 r.⁷⁶, dokonano zmiany treści art. 281 k.p.k. W obecnym brzmieniu treść art. 281 § 2 k.p.k. stanowi, że: „W postępowaniu przygotowawczym list żelazny może być wydany na wniosek prokuratora albo przy braku jego sprzeciwu”. Wcześniej sąd okręgowy był jedynym dysponentem decyzji we wskazanym zakresie, także w postępowaniu przygotowawczym. Nie sposób jednak w tym miejscu pominąć postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 marca 2022 r.⁷⁷, zgodnie z którym sprzeciw prokuratora nie ma charakteru wiążącego dla sądu okręgowego, albowiem prowadziłoby to do niespójności systemowej, a jednocześnie byłoby wyrazem uprzywilejowania prokuratora względem podejrzanego, przy jednoczesnym sprowadzeniu sądu okręgowego do roli podmiotu podporządkowanego decyzji prokuratora. Także zdaniem Ł. Cora, nowelizacja art. 281 § 2 k.p.k. ma charakter iluzorycznie pro – prokuratorski, zaś wykładnia funkcjonalnocelowościowa oraz systemowa nie

⁷³ Zob. szerzej: A. Dziergawka, Sprzeciw prokuratora od postanowienia sądu o zastosowaniu tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania i jego skutki (art. 257 § 3 k.p.k.), Prawo i Więź 2022, nr 1 (39), s. 211–236.

⁷⁴ Zob. R. A. Stefański, Organy uprawnione do stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania, (w:) S. Stachowiak (red.), Współczesny polski proces karny – księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi, Poznań 2002, s. 189–210.

⁷⁵ Por. wyrok TK z 17 lipca 2013 r., sygn. SK 9/10, Dz. U. z 2013 r., poz. 905.

⁷⁶ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 1023).

⁷⁷ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 marca 2022 r., sygn. II AKz 222/22, LEX nr 3334354.

pozostawia złudzeń co do tego, że sprzeciw prokuratora nie tworzy po stronie sądu obowiązku nieuwzględnienia w postępowaniu przygotowawczym wniosku obrońcy podejrzanego o wydanie listu żelaznego⁷⁸. Powyższe stanowisko pomija wykładnię literalną zmienionego przepisu⁷⁹ i wymaga szerszego omówienia, które wykracza poza ramy przedmiotowego opracowania.

Podsumowując problematykę listu żelaznego, należy odnotować występujące w doktrynie stanowisko, które kwestionuje zasadność udziału sądu w procesie wydania listu żelaznego na etapie postępowania przygotowawczego⁸⁰. D. Drajewicz wskazuje, że „ingerencja sądu w postępowaniu przygotowawczym nie może stanowić reguły”, zaś organem uprawnionym do wydania listu żelaznego na etapie postępowania przygotowawczego powinien być prokurator. Jak dalej zauważa ten autor, takie rozwiązanie może przyczynić się do usprawnienia postępowania przygotowawczego, a jednocześnie brak uzasadnionych aksjologicznie oraz konstytucyjnie podstaw w odniesieniu do ingerencji sądu w ten etap postępowania⁸¹.

Zmiany w zakresie postępowania karnego wiążą się ze wzmocnieniem pozycji prokuratora w kontekście jego relacji z sądem, co dotyczy także etapu postępowania jurysdykcyjnego. Z punktu widzenia wprowadzanych zmian można dostrzec dwa przeciwstawne rozwiązania⁸². Pierwsze zakłada umieszczenie prokuratury przy sądach, jako swoistego organu wymiaru sprawiedliwości⁸³. Z drugiej strony mamy do czynienia z socjalistyczną koncepcją prokuratury, której podstawowym założeniem było istotne zwiększenie roli i samodzielności ustrojowej prokuratury oraz wyraźne powiązanie tej instytucji z czynnikami politycznymi. W tej koncepcji ustrojowej prokuratura przekształciła się w organ o znacznym stopniu niezależności, odrębny od sądów i posiadający szeroko zakreślone uprawnienia. Mając na uwadze wskazane modele, poprzec należy postulat, aby prokuratura pełniła przede wszystkim funkcje procesowe związane z szeroko rozumianym wymiarem sprawiedliwości, przy jej współdziałaniu z sądami w realizacji tych samych celów związanych z rzetelnym procesem i zasadą praworządności. W nowoczesnym państwie prawa niezasadnym kierunkiem jest poszerzanie prokuratorowi uprawnień na etapie postępowania jurysdykcyjnego kosztem dyskre-

⁷⁸ Zob. Ł. Cora, Charakter prawny sprzeciwu prokuratora co do wydania listu żelaznego w postępowaniu przygotowawczym. Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 marca 2022 r., sygn. II AKz 222/22, Orzecznictwo Sądów Polskich 2022, nr 7–8, s. 94.

⁷⁹ Zob. R. A. Stefański, Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 marca 2022 r., sygn. II AKz 222/22, Orzecznictwo Sądów Polskich 2022, nr 7–8, s. 82 i n.

⁸⁰ Zob. D. Drajewicz, List żelazny w polskim postępowaniu karnym, Warszawa 2020, s. 208–209.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² Szerzej: P. Kardas, Rola..., s. 21–27.

⁸³ Zob. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 6.02.1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1928 r., Nr 12, poz. 93); J. Skorpka, Refleksje..., s. 178.

cjonalnej władzy sędziego oraz uprawnień pozostałych stron postępowania. Podobnie nie sposób zgodzić się na możliwość decydowania przez prokuratora, który z sędziów jest uprawniony do orzekania, co może wynikać z nieuzasadnionego prawnie wniosku o wyłączenie sędziego.

Jednocześnie zasadne jest stanowisko, że jedynie niezawisły sąd może być gwarantem przestrzegania praw i wolności obywateli⁸⁴ oraz legalności działania organów państwa⁸⁵. Jak słusznie podkreślają Trybunał Konstytucyjny i przedstawiciele doktryny, niezawistość sędziowska musi oznaczać niezależność sędziego zarówno od stron sporu, jak i organów państwa⁸⁶.

5. Wnioski i końcowe

Omówione w przedmiotowym artykule zmiany w procedurze karnej, należy oceniać kompleksowo, mając na uwadze całościowe ujęcie systemu wymiaru sprawiedliwości. Ocena ta winna wynikać zarówno z perspektywy skutecznego działania organów prokuratorskich, jak i uwzględniać konieczność przestrzegania standardów gwarancyjnych, w tym w szczególności w zakresie ingerencji w sferę praw i wolności jednostki chronionych konstytucyjnie. W obecnej sytuacji, udzielenie oskarżycielowi publicznemu szerokich kompetencji w postępowaniu jurysdykcyjnym, umożliwia mu *de facto* kontrolę nad sądem i może w efekcie doprowadzić do niekorzystnych skutków dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Bezwzględne związanie sądu stanowiskiem prokuratora powoduje, że sąd staje się jedynie podmiotem legitymizującym decyzję prokuratora, co nie pozwala sprostać idei niezależności sądu jako odrębnej władzy oraz klóci się z gwarancyjną rolą sądu (art. 45 Konstytucji)⁸⁷. Nie bez znaczenia pozostaje zapewnienie prawa do sądu, które umożliwia dostęp do sprawiedliwego postępowania, rządzącego się równością stron procesowych, przy zachowaniu władczych uprawnień sądu jako gospodarza procesu karnego po wniesieniu aktu oskarżenia⁸⁸. To sądom przyznana jest określona w ustawie wyłączna kompetencja do wymierzania sprawiedliwości,

⁸⁴ Zob. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 9 listopada 1993 r., sygn. K 11/93, OTK 1993, nr 2, poz. 37.

⁸⁵ Zob. P. Kardas, M. Gutowski, Kto rządzi Temidą, Czy prokuratura może być gwarantem rządów prawa?, Rzeczpospolita z 23 marca 2021 r., Rzecz o prawie, s. A14.

⁸⁶ Zob. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 9 listopada 1993 r., sygn. K 11/93, OTK 1993/2, poz. 37; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 października 2015 r., sygn. Kp 1/15, LEX nr 1815041; A. Murzynowski, Pozycja i rola sądu w procesie karnym, Studia Prawnicze 1987, nr 1, s. 14; P. Wiliński, Niezależność sądu – standard konstytucyjny i konwencyjny, Kwartalnik Prawa Publicznego 2010, nr 1–2, s. 17.

⁸⁷ Szerzej: Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Przewodniczącego Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji z 30 lipca 2019 r., sygn. II.510.930.2019, s. 5.

⁸⁸ W. Hermeliński, W sądzie będzie rządził prokurator, Rzeczpospolita z 15 października 2016 r.

zgodnie z treścią art. 175 ust. 1 Konstytucji. Podmioty, których sprawa dotyczy, mają wówczas gwarancję, iż orzekać w określonym zakresie będą sądy powołane ustawą, niezawisłe i bezstronne, nie zaś jakieś inne pozasądowe organy⁸⁹. Dlatego też systematyczne powiększanie uprawnień prokuratora w postępowaniu sądowym wzbudza zastrzeżenia natury konstytucyjnej.

Konkludując należy podkreślić, że współczesne „państwo prawne” nie może funkcjonować bez sprawnej prokuratury, związanej bardziej z sądownictwem niż z administracją państwową i tym samym mniej podatną na oddziaływanie czynników politycznych i administracyjnych (rządowych)⁹⁰. Wszakże to prokurator inicjuje postępowanie sądowe, powinien wykazać się aktywnością w toku postępowania sądowego oraz ma prawo do zaskarżania orzeczeń i zarządzeń, które uznaje za niesłuszne. Dlatego za celowe uznać należy wyraźne powiązanie zadań prokuratury ze sferą wymiaru sprawiedliwości, albowiem obecne rozwiązania nie są w pełni klarowne i stanowią pewnego rodzaju hybrydalny charakter⁹¹.

W tym miejscu trzeba poprzeć postulaty unormowania kwestii prokuratury w Konstytucji⁹². Powyższe pozwoli na podwyższenie standardów wynikających z demokratycznego państwa prawnego⁹³. Wszakże zagwarantowanie prokuraturze niezależności poza konstytucją może rodzić pokusę jej ograniczenia lub zniesienia⁹⁴. Powiązanie funkcjonalne prokuratury i sądownictwa przy zachowaniu niezależności od władzy wykonawczej jest niezbędnym

⁸⁹ W. Daszkiewicz, *Konstytucyjne prawo do sądu a nowy Kodeks postępowania karnego (Zagadnienia wybrane)*, (w:) E. Skrętowicz (red.), *Nowy Kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe*, Kraków 1998, s. 49–50.

⁹⁰ R. Kmiecik, *Prokurator w „demokratycznym państwie prawnym” (refleksje sceptyczne)*, *Prokurator* 2000, nr 1, s. 11.

⁹¹ Zob. P. Kardas, *Rola...*, s. 36.

⁹² Zob. S. Iwanicki, *Prokuratura w nowej konstytucji*, *Prokuratura i Prawo* 1995, nr 2, s. 7–11; J. Gurgul, *Model prokuratury – ustrój i organizacja*, *Prokuratura i Prawo* 1996, nr 9, s. 75; S. Waltoś, *Prokuratura – jej miejsce...*, s. 13; A. Stankowski, *Propozycja unormowań prokuratury w Konstytucji RP*, *Prokuratura i Prawo* 2009, nr 10, s. 5–15; A. Ważny, *Konstytucja bez prokuratury*, *Prokuratura i Prawo* 2009, nr 9, s. 114–116; S. Jaworski, *Rozważania na temat modelu prokuratury*, *Prokuratura i Prawo* 2005, nr 5, s. 15 i 23; S. Jaworski, *Konstytucjonalizacja prokuratury – problem nadal aktualny czy już definitywnie zamknięty*, (w:) T. Dębowska-Romanowska, A. Jankiewicz (red.), *Konstytucja – ustrój, system finansowy państwa. Księga pamiątkowa ku czci prof. Natalii Gajl*, Warszawa 1999, s. 95 i n.; B. Kurzępa, *O nowy kształt prokuratury*, *Prokurator* 2000, nr 1, s. 52; Z. Brodzisz, *Ustrój polskiej Prokuratury a zasada niezależności prokuratorskiej*, *Prokurator* 2011, nr 2, s. 24; R. Tłuczkievicz, *Rola Prokuratora Generalnego w strukturze wymiaru sprawiedliwości i jego nowe uprawnienia*, *Prokurator* 2011, nr 2, s. 14; K. Gorzdowski, *Kilka słów o pracy i reformie prokuratury*, *Prokurator* 2003, nr 3–4, s. 3.

⁹³ Zob. J. Oniszczyk, (w:) J. Osinski (red.), *Administracja publiczna na progu XXI wieku wyzwania i oczekiwania*, wyd. drugie, Warszawa 2011, s. 97.

⁹⁴ Zob. A. Gajda, *Międzynarodowy standard niezależności prokuratury*, (w:) M. Mistygacz, G. Kuca, P. Mikuli (red.), *Minister Sprawiedliwości a Prokuratura. W poszukiwaniu optymalnego modelu relacji*, 2021, s. 50.

warunkiem sprawnego działania prokuratury w zakresie powierzonych jej zadań⁹⁵. Bez prawidłowej organizacji i efektywnego funkcjonowania prokuratury nie można mówić o istnieniu państwa prawa⁹⁶.

Bibliografia

Literatura

1. Bodio J., Borkowski G., Demendecki T., Ustrój organów ochrony prawnej w Polsce. Podstawowe instytucje, (red.) M. Kruk, Warszawa 2008.
2. Bogdanowicz P., Pojęcie i treść praworządności w prawie Unii Europejskiej, (w:) A. Zawidzka-Łojek (red.), Wniosek Komisji Europejskiej w sprawie wszczęcia w stosunku do Polski procedury art. 7 TUE. Ramy prawno-polityczne, Warszawa 2018.
3. Brodzisz Z., Ustrój polskiej Prokuratury a zasada niezależności prokuratorskiej, *Prokurator* 2011, nr 2.
4. Cora Ł., Charakter prawny sprzeciwu prokuratora co do wydania listu żelaznego w postępowaniu przygotowawczym. Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 marca 2022 r., sygn. II AKz 222/22, *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2022, nr 7–8.
5. Daszkiewicz W., Konstytucyjne prawo do sądu a nowy Kodeks postępowania karnego (Zagadnienia wybrane), (w:) E. Skrętowicz (red.), *Nowy Kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe*, Kraków 1998.
6. Drajewicz D., List żelazny w polskim postępowaniu karnym, Warszawa 2020.
7. Dziergawka A., Komentarz do art. 2, (w:) P. Drembkowski (red.), *Prawo o prokuraturze. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Komentarz*, Warszawa 2021.
8. Dziergawka A., Negatywne skutki znowelizowanego art. 325e k.p.k. w zakresie sądowej kontroli zaniechania ścigania karnego, *Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej* 2014, nr 3.
9. Dziergawka A., Sprzeciw prokuratora od postanowienia sądu o zastosowaniu tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania i jego skutki (art. 257 § 3 k.p.k.), *Prawo i Wiąż* 2022, nr 1 (39).

⁹⁵ Zob. R. A. Stefański, *Metodyka pracy prokuratora w sprawach karnych*, Warszawa 2017; R. Kmiecik, *Prokurator w „demokratycznym państwie prawnym” (refleksje sceptyczne)*, *Prokurator* 2000, nr 1, s. 18.

⁹⁶ Zob. M. Szeroczyńska, *Międzynarodowy standard statusu i organizacji prokuratury a najnowsze zmiany polskiego porządku prawnego*, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych* 2017, nr 2, s. 109.

10. Gajda A., Międzynarodowy standard niezależności prokuratury, (w:) M. Mistygacz, G. Kuca, P. Mikuli (red.), Minister Sprawiedliwości a Prokuratura. W poszukiwaniu optymalnego modelu relacji, 2021.
11. Gajowniczek-Pruszyńska K., Komentarz do art. 257 k.p.k., (w:) K. Gajowniczek-Pruszyńska, P. Karlik, Kodeks postępowania karnego. Komentarz do ustawy z dnia 19 lipca 2019 r., Legalis 2020.
12. Gorazdowski K., Kilka słów o pracy i reformie prokuratury, Prokurator 2003, nr 3–4.
13. Gostyński Z., (w:) S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Tom I, Warszawa 2003.
14. Grajewski J., Ingerencja sądu w postępowanie przygotowawcze w świetle przepisów nowego Kodeksu postępowania karnego (zarys problematyki), (w:) E. Skrętowicz (red.), Nowy kodeks postępowania karnego, Zagadnienia węzłowe, Kraków 1998.
15. Gromski W., (w:) Mała Encyklopedia Prawa, Warszawa 2005.
16. Grzegorzczak T., Postępowanie przygotowawcze w nowym kodeksie postępowania karnego i sytuacja w nim podejrzanego. Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze, nr 1, Warszawa 1997.
17. Gurgul J., Model prokuratury – ustrój i organizacja, Prokuratura i Prawo 1996, nr 9.
18. Hermeliński W., W sądzie będzie rządził prokurator, Rzeczpospolita z 15 października 2016 r.
19. Iwanicki S., Prokuratura w nowej konstytucji, Prokuratura i Prawo 1995, nr 2.
20. Jaworski S., Konstytucjonalizacja prokuratury – problem nadal aktualny czy już definitywnie zamknięty, (w:) T. Dębowska-Romanowska, A. Janiewicz (red.), Konstytucja – ustrój, system finansowy państwa. Księga pamiątkowa ku czci prof. Natalii Gajl, Warszawa 1999.
21. Jaworski S., Rozważania na temat modelu prokuratury, Prokuratura i Prawo 2005, nr 5.
22. Kardas P., Gutowski M., Kto rządzi Temidą, Czy prokuratura może być gwarantem rządów prawa?, Rzeczpospolita z 23 marca 2021 r.
23. Kardas P., Rola i miejsce Prokuratury w systemie organów demokratycznego państwa prawnego, Prokuratura i Prawo 2012, nr 9.
24. Kiełtyka A., Kotowski W., Ważny A., Prawo o prokuraturze. Komentarz, LEX/el. 2017.
25. Kiełtyka A., Śledztwo i dochodzenie po noweli do Kodeksu postępowania karnego z 11 marca 2016 r., *Ius et Administratio* 2016.
26. Kłak Czesław P., Sprzeciw oskarżyciela publicznego wobec cofnięcia wniosku o ściganie, *Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury* 2020, nr 2.

27. Kmiecik R., Prokurator w „demokratycznym państwie prawnym” (refleksje sceptyczne), *Prokurator* 2000, nr 1.
28. Krysztofiuk G., Komentarz do art. 257 k.p.k., (w:) D. Drajewicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Legalis 2020.
29. Kulesza C., Rola prokuratora w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego, *Prokuratura i Prawo* 2014, nr 4.
30. Kulesza C., Rola sądu w postępowaniu przygotowawczym w systemach prawnych niektórych państw zachodnich, *Państwo i Prawo* 1987, nr 4.
31. Kulesza C., Sędzia śledczy w polskim modelu postępowania przygotowawczego (uwagi *de lege ferenda*), *Państwo i Prawo* 1988, nr 12.
32. Kulesza W., Rzepliński A. (red.), *Przestępstwa sędziów i prokuratorów w Polsce 1944–1956*, IPN 2000.
33. Kurowski M., Komentarz do art. 14, teza 15, (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I, Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2020.
34. Kurowski M., P. Sydor, „Śledcze” czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym w aspekcie praktycznym, *Przegląd Sądowy* 2011, nr 1.
35. Kurowski M., *Rezygnacja z oskarżenia w toku postępowania sądowego w polskim procesie karnym*, Warszawa 2019.
36. Kurzępa B., O nowy kształt prokuratury, *Prokurator* 2000, nr 1.
37. Lach A., Czy reformować wnioskowy tryb ścigania przestępstw?, (w:) R. Olszewski (red.) i inni, *Artes serviunt vitae, sapientia imperat. Proces karny sensu largo: rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzcyka z okazji 70 urodzin*, Warszawa 2019.
38. Malinowska-Krutul K., Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym, *Prokuratura i Prawo* 2008, nr 10.
39. Mazowiecka L., *Prokuratura w Polsce*, LEX 2015.
40. Murzynowski A., Pozycja i rola sądu w procesie karnym, *Studia Prawnicze* 1987, nr 1.
41. Oniszczyk J., (w:) J. Osiński (red.), *Administracja publiczna na progu XXI wieku wyzwania i oczekiwania*, wyd. drugie, Warszawa 2011.
42. Ozimek A., Sprzeciw prokuratora w przedmiocie wyłączenia jawności – zagadnienia teoretyczne i praktyczne, *Przegląd Sądowy* 2020, nr 3.
43. Pluta T., Prokurator – *dominus litis* postępowania jurysdykcyjnego?, (w:) A. Świątłowski (red.), *Proces karny 2020. O modelu procesu karnego w państwie prawnym*, Kraków 2018.
44. Rzepa Z., Prokuratura musi być sprawna i niezawodna, *Prokurator*, nr 1.
45. Siewierski M., Tylman J., Olszewski M., *Postępowanie karne w zarysie*, Warszawa 1971.
46. Skorupka J., Refleksje o przyszłej prokuraturze, (w:) J. Giezek (red.), *Adwokatura wobec najnowszych zmian prawa sądowego*, Warszawa 2008.

47. Smoleński J., Rodowód leninowskiej koncepcji prokuratury i jej ustawa realizacja, *Problemy Praworządności* 1970, nr 7–8.
48. Stachurski D., Jak zapewnić rzetelną kontrolę postępowania przygotowawczego?, *Prokuratura i Prawo* 2013, nr 4.
49. Stankowski A., Propozycja unormowań prokuratury w Konstytucji RP, *Prokuratura i Prawo* 2009, nr 10.
50. Stefański R. A., *Metodyka pracy prokuratora w sprawach karnych, Rozdział I Prokuratura w systemie organów państwowych. 1. Prokuratura jako organ państwowy*, LEX/el. 2017.
51. Stefański R. A., *Organy uprawnione do stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania*, (w:) S. Stachowiak (red.), *Współczesny polski proces karny – księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi*, Poznań 2002.
52. Szeroczyńska M., Międzynarodowy standard statusu i organizacji prokuratury a najnowsze zmiany polskiego porządku prawnego, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych* 2017, nr 2.
53. Świecki D., Komentarz do art. 360 k.p.k., (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020.
54. Świecki D., Komentarz do art. 360 k.p.k., (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2021.
55. Tłuczkiewicz R., Rola Prokuratora Generalnego w strukturze wymiaru sprawiedliwości i jego nowe uprawnienia, *Prokurator* 2011, nr 2.
56. Waltoś S., *Model postępowania przygotowawczego na tle prawnoporównawczym*, Warszawa 1968.
57. Ważny A., Konstytucja bez prokuratury, *Prokuratura i Prawo* 2009, nr 9.
58. Wiliński P., Niezależność sądu – standard konstytucyjny i konwencyjny, *Kwartalnik Prawa Publicznego* 2010, nr 1–2.
59. Wyciszczak S., Czynności sądu w nowym k.p.k., *Prokuratura i Prawo* 1997, nr 11.
60. Wysocki D., Nowe usytuowanie prokuratury w systemie organów państwowych, *Państwo i Prawo* 2010, nr 5.
61. Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Przewodniczącego Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji z 30 lipca 2019 r., sygn. II.510.930.2019.
62. Żuradzki P., Zaskarżalność przez prokuratora miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – zagadnienia wybrane, *Prokuratura i Prawo* 2019, nr 6.

Źródła prawa

1. Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

2. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy z 22 lipca 1952 r. (Dz. U. z 23 lipca 1952 r.).
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 16 lipca 1997 r., nr 78, poz. 483).
4. Ustawa Konstytucyjna z 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1992 r., Nr 84, poz. 426).
5. Ustawa z 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1989 r., Nr 75, poz. 444).
6. Kodeks postępowania karnego z 19 marca 1928 r. (tekst jedn. Dz. U. z 1950 r., Nr 40, poz. 364).
7. Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 96).
8. Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024r., poz. 37 tekst jedn. z dnia 2024.01.11).
9. Ustawa z 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1950 r., Nr 38, poz. 346).
10. Ustawa z 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1967 r., Nr 13, poz. 55).
11. Ustawa z 20 czerwca 1985 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1985 r., Nr 31, poz. 138).
12. Ustawa z 9 października 2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1375 ze zm.).
13. Ustawa z 28.01.2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz. U z 2024 r., poz. 390 tekst jedn. z dnia 2024 marca 15).
14. Ustawa o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z 29 marca 2007 r. (Dz. U. z 2007 r., Nr 64, poz. 432).
15. Ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437).
16. Ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247).
17. Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2016 r., poz. 1070).
18. Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z 19 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 1694).
19. Ustawa z 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 1023).

20. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 6.02.1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1928 r., Nr 12, poz. 93).
21. Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego (Dz. U. z 1932 r., Nr 110, poz. 912).
22. Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (Dz. U. z 1932 r., Nr 110, poz. 910).

Orzecznictwo

1. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 października 2015 r., sygn. Kp 1/15, LEX nr 1815041.
2. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 marca 2022 r., sygn. II AKz 222/22, LEX nr 3334354.

Transformation of the position of the public prosecutor

Abstract

The study presents the role of the public prosecutor's office in historical, constitutional, systemic and functional aspects. The position of the public prosecutor in court proceedings has been significantly strengthened in subsequent amendments to the procedural criminal law. The powers entrusted to the public prosecutor relate in particular to the possibility of withdrawing the indictment, obtaining and withdrawing a motion for prosecution, submitting an objection by the public prosecutor regarding the exclusion of the openness of the proceedings, objecting to the court's decision to apply the so-called conditional pre-trial detention and objection to the possibility of the court issuing a ferrous letter. The author evaluates the above changes negatively, emphasizing the constitutional prerogative of the court to administer justice.

Key words

Prosecutor, independent court, rule of law, criminal proceedings, administration of justice.